

POLITIET

Elev- og lærlingombudet
Lille Grensen 7
0159 OSLO

Deres referanse
2011/10-1

Vår referanse
2011/08391-2 515

Dato
08.11.2011

Forebyggende narkotikainnsats ved Skøyenåsen Ungdomsskole

Jeg viser til ombudets brev til Oslo politidistrikt 2. november i år hvor det bes om en nærmere redegjørelse for "ransaking" av elever på Skøyenåsen ungdomsskole 2. november.

Generelt

Politiet i Oslo har i flere år brukt narkotikahund på skoler som en del av den forebyggende innsatsen mot narkotika blant ungdom. Oslo politidistrikt inngikk en avtale med Oslo kommune, Utdanningsetaten (UDE) første kvartal 2011 om narkotikaforebyggende innsats på videregående skoler i Oslo. I avtalen står det blant annet at formålet er å styrke det rusmiddelforebyggende arbeidet i Osloskolene gjennom et formalisert samarbeid mellom Oslo politidistrikt og UDE. Det fremgår av avtalen at målsettingen er å ha minst et årlig forebyggende besøk med narkotikahund på alle videregående skoler i Oslo. Denne avtalen omfatter ikke ungdomsskolene i Oslo. Oslo politidistrikt har også hatt enkelte forebyggende innsatser på ungdomsskoler i Oslo. Dette har alltid skjedd etter avtale med ledelsen ved den aktuelle skolen.

Det finnes ikke noe overordnet regelverk eller retningslinjer for forebyggende innsats ved bruk av narkotikahund. Riksadvokaten har uttalt seg om problemstillingen i en konkret sak fra 1996 (Vestby-saken). Se nærmere omtale av denne i TfS nr. 2 2001 s. 128. Oslo politidistrikt har, blant annet i samarbeid med Oslo UDE kommet fram til en fremgangsmåte for disse innsatsene som er lovlig, hensiktsmessig og så skånsom som mulig for elevene.

Nærmere om det rettslige grunnlaget

Nærgående undersøkelser av personer (med eller uten hund) og undersøkelser som innebærer pålegg eller bruk av tvang forutsetter som klar hovedregel at vilkårene for straffeprosessuell ransaking er oppfylt (jf strpl § 195). Søk med hund på elever som befinner seg i et klasserom vil derfor som utgangspunkt kreve en beslutning om ransaking. Ved forebyggende innsats vil imidlertid vilkårene for straffeprosessuell ransaking normalt *ikke* være oppfylt.

Oslo politidistrikt

91 Strategisk Stab, besøk: Grønlandsleiret 44, 0190 OSLO
Post: Postboks 8101 Dep, 0032 OSLO
Tlf: 22 66 90 50 Faks: 22 66 87 01

Org. nr.: 961398142
Postgiro: 7694.05.08319

Politiet kan *likevel* gjennomføre slike undersøkelser med hund hvis elevene samtykker til dette. Det stilles to krav til dette samtykket:

1. Samtykket må være gitt av hver enkelt elev.

Skolen kan ikke samtykke på vegne av eleven. Det er ikke krav om skriftlig samtykke, og det er ikke krav om samtykke fra foreldre.

2. Samtykket må være fritt og informert.

Dette innebærer at politiet ikke kan legge press på elevene for å få samtykke. Elevene må videre bli nøye informert om hva de samtykker til.

Hvis politiet har konkrete mistanker mot enkeltelever vil ikke et samtykke fra disse elevene regnes som fritt, og det kan derfor ikke gi grunnlag for forebyggende undersøkelser. Begrunnelsen for dette er at de mistenkte elevene vil oppleve en tvangssituasjon – enten bli undersøkt og eventuelt avslørt, eller nekte og dermed få styrket mistanken mot seg.

Nærmere om gjennomføringen

For å sikre at de to ovennevnte vilkårene er oppfylt har Oslo politidistrikt gitt retningslinjer for de forebyggende innsatsene som blant annet innebærer at:

- Innsatsen alltid skjer etter avtale med skolens ledelse i det enkelte tilfelle.
- Forebyggende undersøkelser aldri gjennomføres der det foreligger konkrete mistanker mot enkeltelever.
- Klasserommene er tilfeldig valgt.
- Få eller ingen av de tjenestemennene som deltar er uniformert.
- Elevene blir grundig informert om at innsatsen er forebyggende, at det ikke foreligger mistanke mot enkeltelever, og hvordan undersøkelsen gjennomføres.
- Elevene får klar og gjentatt beskjed om at det er helt frivillig å delta. Politiet vil ikke anse det som mistenkelig at noen forlater klasserommet, og vil heller ikke spørre om årsaken til dette.

Nærmere om personvern

Når en forebyggende innsats som beskrevet over gjennomføres i henhold til retningslinjene vil det ikke fremkomme opplysninger som er omfattet av straffeprosesslovens regler om taushetsplikt før det eventuelt etableres en konkret mistanke.

Hvis en hund markerer på en slik måte at det er grunn til å tro at det er eller har vært oppbevart narkotika på en elev foreligger det en mistanke som kan gi grunnlag for straffeprosessuelle tvangsmidler som ransaking. Videre undersøkelser i disse tilfellene vil kreve at alle straffeprosesslovens materielle og prosessuelle vilkår er oppfylt. Hva mistanken går ut på og eventuelle funn vil være omfattet av taushetsplikt etter strpl § 61a. Dette betyr at eventuell ransaking må gjennomføres på et skjermet sted. I mange tilfeller, særlig overfor yngre elever, vil politiet ikke foreta ransaking av eleven i etterkant av innsatsen, men heller varsle barnevernet for videre oppfølging i et samarbeid mellom politi og barnevern.

Politiet kan ikke videreformidle denne taushetsbelagte informasjonen med mindre det finnes en klar lovhjemmel for det (eksempelvis bestemmelsene i strpl §§ 61b flg eller barnevernsloven § 6-4).

Oppsummering

En del personer kan oppleve møte med politi som skremmende, og mye av forklaringen på dette kan være at politiet assosieres med kriminalitet eller faresituasjoner. For oss i politiet er dette synd fordi politiets arbeid er så mye mer enn å etterforske lovbrudd og håndtere faresituasjoner. Blant annet er forebyggende arbeid en sentral del av vårt arbeid. Politiets skolebesøk, enten tema er narkotika eller trafikksikkerhet, har også til hensikt å etablere kontakt med ungdom i hverdagen, og å gi en mer nyansert bilde av politiet enn det pressen gir oss.

Hvis møtet med politiet oppleves skremmende eller mistenkeligjørende må vi se nærmere på hvordan vi møter ungdommen, slik at vi kan redusere dette. Hvis ombudet har noen innspill til dette, så mottar vi det med takk.

Med hilsen

Sveinung Sponheim
visepolitimester